

UN ALTRE FRAGMENT DE CONSUETA MEDIEVAL SEGONS ELS USOS DE GIRONA (ABEV, FRAGMENTS XII/3)¹

per MARC SUREDA I JUBANY

RESUM

Un foli de pergami conservat a l'Arxiu Episcopal de Vic, procedent de la parròquia gironina de Sant Esteve d'en Bas, conté un text fragmentari amb indicacions litúrgiques per als dies de l'octava de sant Esteve i de sant Joan Evangelista. Formava part d'un directori litúrgic que pot datar-se a la primera meitat del segle XIV i que devia tenir un contingut gairebé idèntic al de la consuetat composta a la seu de Girona vers el 1360 (ACG, ms. 9). El fragment constitueix una nova prova del fenomen d'adaptació per a les parròquies dels usos litúrgics de la seu diocesana, en aquesta ocasió la de Girona.

Paraules clau: consuetat, catedral, parròquia, Girona, primera meitat s. XIV.

ABSTRACT

A folio of parchment preserved in the Arxiu Episcopal de Vic, coming from the parish of Sant Esteve d'en Bas in Girona, contains a fragmentary text with liturgical indications for the days of the octave of saint Stephen and saint John the Evangelist. It was part of a liturgical directory that may be dated in the first half of 14th cent. and whose contents coincided, probably almost exactly, with those of the Girona Cathedral customary written by 1360 (ACG, ms. 9). The fragment is a new proof of the phenomenon of parish-oriented adaptations of the diocesan see's liturgical uses, in this case of Girona.

Keywords: customary, cathedral, parish church, Girona, 1st half of 14th cent.

1. Aquest treball també s'emmarca en el projecte de recerca «*Sedes Memoriae: espacios, usos y discursos de la memoria en las catedrales medievales de la Tarraconense I*» (HAR2015-63870-R), dirigit pel doctor Gerardo Boto (UdG). Vull manifestar el meu agraïment a M. S. Gros.

L'any 2014 presentàvem en aquestes mateixes pàgines un bifoli de pergamí reutilitzat en època moderna com a cobertes d'un llibre sacramental, procedent de la parròquia de Corçà i avui conservat a l'ADG, que conté textos derivats dels usos litúrgics de la seu de Girona i que es pot datar a la segona meitat del segle XIII. A més del seu contingut, en destacàvem l'interès pel fet que testimonia dos fets d'altra banda ben lògics: l'adopció i adaptació, en les parròquies de la diòcesi, dels usos litúrgics de la catedral i –de retruc– l'existència d'una versió de la consuetat catedralícia gironina anterior a la redacció, vers el 1360, del cèlebre volum ACG, ms. 9.² El fragment que ara ens ocupa, inèdit si no ens errem,³ s'inscriu en un context idèntic, amb les úniques diferències bàsiques que és molt més fragmentari, que és una mica més tardà, que procedeix d'una altra parròquia de la mateixa diòcesi i que avui es conserva en una altra institució: l'Arxiu i Biblioteca Episcopals de Vic.

DESCRIPCIÓ, DATACIÓ I PROCEDÈNCIA

AEV fragments XII/3 és un sol foli de pergamí amb unes dimensions màximes de 35,4 cm d'alçària per 24,85 cm d'amplària (fig. 1 i 2). És escrit per les dues cares; al recto, l'escriptura està tan malmesa que és pràcticament del tot il·legible, encara que com veurem se'n pugui deduir a grans trets la mena de contingut. El recto del foli correspon a la carn del pergamí i el verso, a la flor; això i la presència d'un *custos* al marge inferior del verso, sota el segon corondell, indica que es tractava del darrer foli del seu quadern. A ambdues cares, el text es troba dins d'una caixa d'escriptura d'un mínim de 24 cm d'alçària (probablement molt poc més alta) per 16 cm d'amplària, distribuïda en dos corondells d'una amplària aproximada de 7,5 cm cadascun, de manera que entre ells queda un espai d'uns 1,4 cm. La lletra és gòtica librària escrita amb tinta negra, força arrodonida i molt llegible, que admet una datació dins la primera meitat

2. M. SUREDA, «Fragments d'una antiga consuetat segons els usos de la catedral de Girona (ADG, fragments de manuscrits, núm. 32)», *Miscel·lània Litúrgica Catalana* xxii (2014), p. 149-165.
3. Aparentment, el foli i el seu contingut van passar per alt a J. Janini, que de la carpeta XII de fragments de l'ABEV només destaca els fragments 13, bifoli d'un martirologi procedent de Perafita, i 14, bifoli d'una *expositio missae* procedent de l'Estany: J. JANINI, *Manuscritos litúrgicos de las bibliotecas de España. II. Aragón, Cataluña y Valencia*, Burgos, Aldecoa, 1980, núm. 886, p. 347.

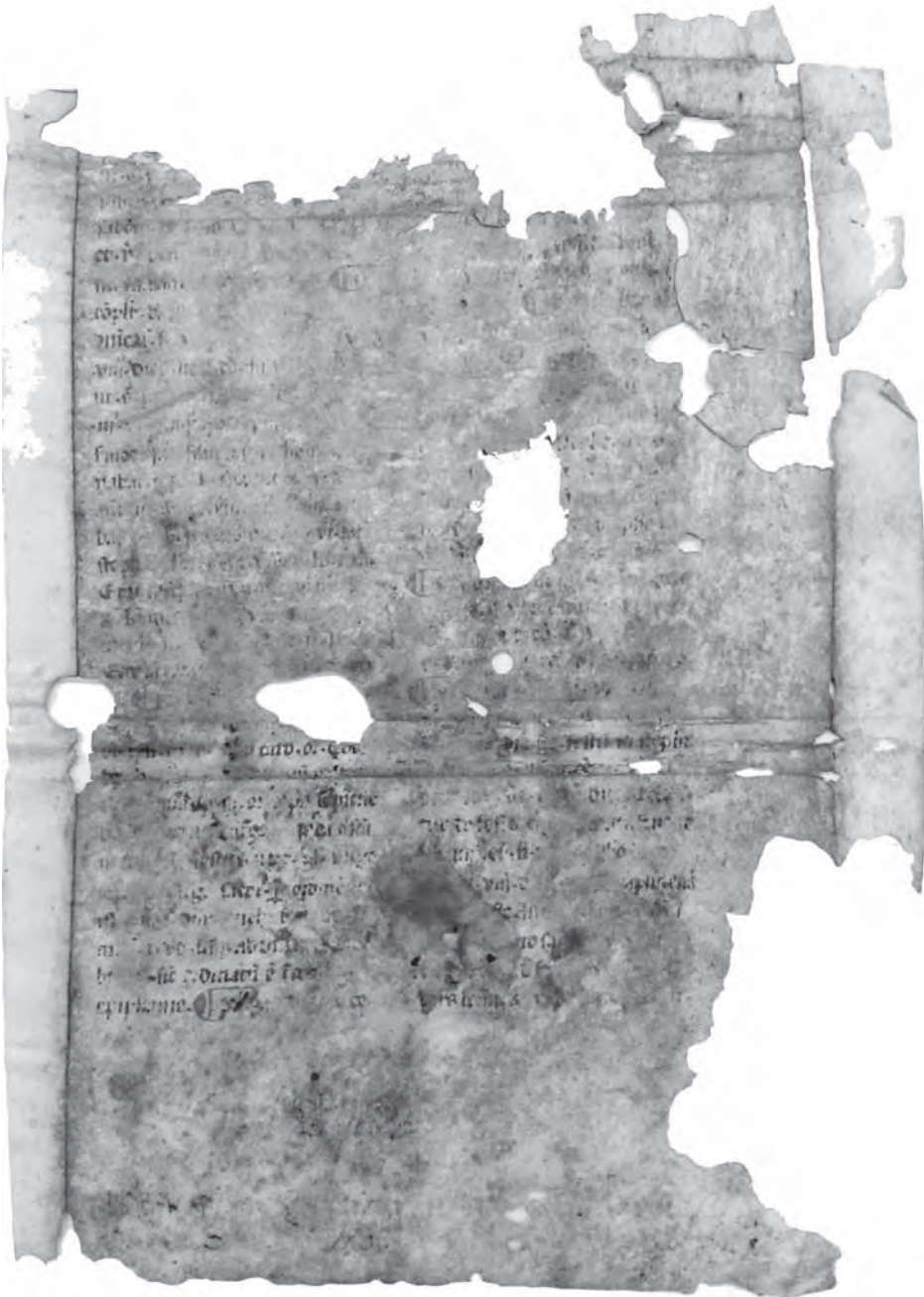

Fig. 1. AEV, fragments XII/3, recto

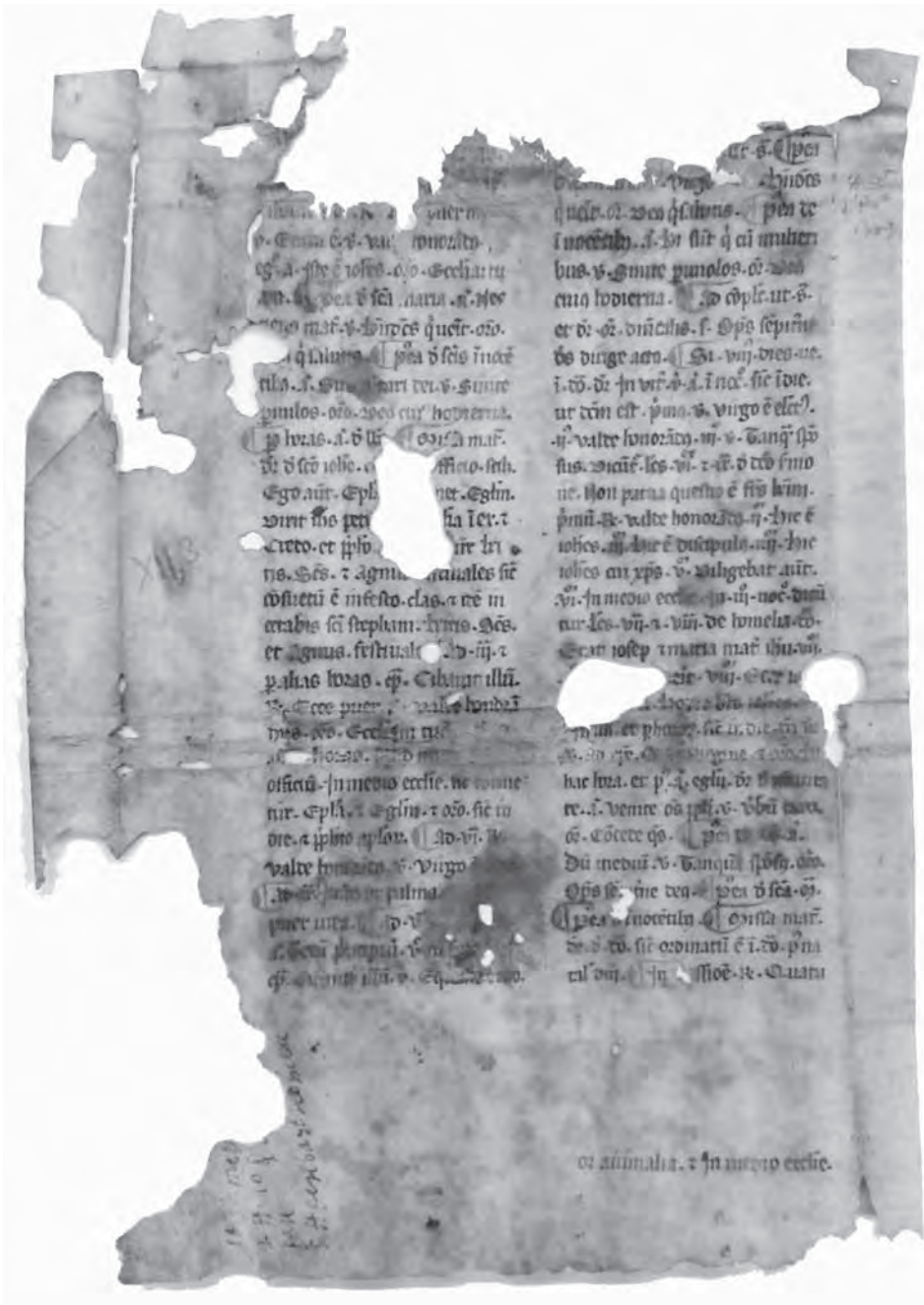

Fig. 2. AEV, fragments XII/3, verso

del segle XIV.⁴ En els calderons s'alternen el color blau (molt perdut) i el vermell; tinta d'aquest darrer color s'emprà també per decorar amb un traç simple, vertical o diagonal, les lletres majúscules i, a vegades, algunes minúscules. El foli pertanyé, doncs, a un volum de qualitat mitjana, produït amb una certa cura i amb la dignitat escaient als seus usos litúrgics; no era ni exclusivament instrumental (llavors segurament s'hauria escrit sobre paper i a línia tirada) ni tampoc, certament, un exemplar de luxe.

Una sèrie de sécs molt visibles i regularment distribuïts delaten que el foli, en un segon moment, fou separat del seu quadern, retallat del seu bifoli i plegat per tal de fer les cobertes d'un volum més petit. Deixant el verso (flor) a l'exterior – com és lògic –, el foli fou doblegat pel mig en sentit horitzontal i els seus marges perimetrals foren plegats, de manera que el volum resultant tingué una alçària de 20,5 cm per una amplària de 15 cm; el seu gruix, si l'hem de jutjar pels plecs centrals que corresponien al llom, vorejava els 1,5 cm. No sabem quin fou l'ús del nou volum, ni tampoc la data precisa de la transformació. Els únics indicis en aquest sentit, els proveeix una anotació vertical al marge inferior esquerre del verso (en realitat, doncs, escrita llavors al marge superior esquerre de la contracoberta), on es llegeixen fragmentàriament uns comptes en lliures i sous: «11 lliures me[...] / 2 lliures 10 sous [...] / [...]pall / 5 lliures den Barthomeu». Tot i això, aquest text té l'aspecte d'haver estat una anotació circumstancial, que no ha de tenir a veure per força amb l'ús del volum. Sí que orienta, almenys, una datació dins de cronologies modernes, probablement dins el segle XVIII, moment en què l'antic directori litúrgic ja devia fer temps que havia caigut en desús i per això havia pogut ser desmantellat a fi de reutilitzar els fulls de pergamí. És a aquest segon ús que cal atribuir també, segurament, els forats, les taques i els malmenaments del pergamí: en molts casos, aquests desperfectes coincideixen amb les zones de plec (quan no són esquinçaments del plec mateix) i no és versemblant que el foli ja es trobés en aquest estat quan va ser reutilitzat.

4. Com ja vam dir en estudiar l'altre fragment de consuetà (cf. la nota anterior), la datació pels sols criteris paleogràfics sempre és exposada i cal proposar-la amb la màxima prudència. Tanmateix, l'escriptura d'aquest fragment pot situar-se bé, en termes generals, entre els caràcters més cursius d'ADG, frag. ms. 32 i, els libraris molt més angulosos d'ADG, ms. 9, la qual cosa ens sembla plausible si tenim en compte que devem referir-nos a un mateix àmbit productiu.

El fragment procedeix de Sant Esteve d'en Bas, una parròquia de la diòcesi gironina en una zona limítrof amb el bisbat de Vic. Això deu haver facilitat que avui es conservi a l'Arxiu i Biblioteca Episcopals de Vic, tot i que en aquesta institució no consten més precisions sobre el seu ingrés. En qualsevol cas, com hem avançat i com es veurà en glossar-ne el contingut, l'origen gironí del volum és indubtable, car les indicacions litúrgiques que hi ha segueixen fil per randa les de la seu de Girona. A l'igual que en el cas d'ADG, frag. ms. 32, procedent de Corçà, però en aquesta ocasió encara amb menys dades, és difícil saber si el volum ja es trobava a Sant Esteve d'en Bas quan va ser desmembrat per reutilitzar-ne els fulls com a cobertes, o bé si qui confegia els nous llibres anà a cercar els pergamins vells a altres indrets.

En qualsevol cas, és ben plausible imaginar que cap al 1300 la parròquia garrotxina volgués adquirir una consuetat per ordenar la seva pràctica litúrgica i que amb tota naturalitat l'anés a cercar, tant en termes conceptuals com materials, a redós de la seu diocesana.⁵ Igualment, si la datació que proposem és correcta, el nostre fragment es converteix en un nou testimoni de l'existència d'una consuetat catedralícia gironina anterior a la que va ser confegida vers el 1360. És un fet que, com vam comentar també en editar ADG, frag. ms. 32, ja podia ser deduït de la mateixa riquesa dels costums litúrgics d'aquell volum –que reclamen una ascendència força anterior–, però que troba en aquests fragments una prova de molta entitat, de la mateixa manera que el costumari parroquial urgellès ABEV, ms. 131, demostra l'existència d'una consuetat catedralícia anterior a mitjan segle XII.⁶

CONTINGUT

Les indicacions litúrgiques contingudes al fragment són per a les octaves dels dies de sant Esteve i de sant Joan Evangelista, és a dir, per als dies 2 i 3 de gener, d'acord amb el que és freqüent en els calendaris

5. A. PLADEVALL i J. M. PONS I GURI, «Particularismes catalans en els costumaris dels segles XIII-XVIII», a *II Congrés Litúrgic de Montserrat (III. Secció d'Història)*, Montserrat, Monestir de Montserrat, 1967, p. 103-104 i 108-109. Quant a la consuetat urgellesa, M. S. GROS, «La consuetat antiga de la Seu d'Urgell», *Urgellia*, núm I (1978), p. 183-266.
6. M. SUREDA, «Fragments d'una antiga consuetat...», p. 156-157.

litúrgics gironins.⁷ Pertanyien, per tant, al santoral de la consuetat; en realitat, el contingut dels folis corresponents en aquesta mateixa secció del costumari del 1360 de la catedral, ACG, ms. 9 (f. 118-119v), és el que ha permès restituir el text del verso del foli gairebé sense llacunes, de la mateixa manera que passava amb ACG, frag. ms. 32. Quant al recto, l'estat de conservació del text és tan dolent que només ha estat possible llegir-ne alguns mots aïllats, tots a la meitat inferior d'ambdós corondells. Malgrat això, la correspondència amb el contingut de la consuetat catedralícia gironina és tan exacta que no només és possible deduir la festa que s'hi descriu (l'octava de sant Esteve), sinó que cadascun dels mots rescatats pot ser situat dins de l'ofici litúrgic que li pertoca, amb la qual cosa s'indica que la seqüència textual, en termes generals, és en efecte la mateixa que al volum gironí.

Els únics comentaris d'interès – pocs, atesa la brevetat del fragment – són tots relatius, doncs, al text del *verso*, corresponent a l'octava de sant Joan Evangelista. Les diferències amb el text equivalent gironí (ACG, ms. 9, f. 119r-119v) són en realitat molt poques, i les més vistents deuen tenir a veure amb la distància entre la litúrgia parroquial, més simple, i la catedralícia, dotada d'actors més diversificats i d'escenaris més complexos. Per exemple, l'antífona commemorativa dels Sants Innocents que es cantava al final de laudes, *Sub altari Dei*, simplement enunciada al nostre fragment (peça 7), és entonada a la consuetat del 1360 pel bisbetó («dicitur ab Episcopello»: ACG, ms. 9, f. 119-b); o el novè responsori de matines en cas que sigui diumenge, *Hodie beatus Iohannes*, que amb prou feines s'indica al nostre fragment (peça 15), ha de ser cantat a la catedral de Girona «a duobus clericis super letrilium» (ACG, ms. 9, f. 119v-b). Tanmateix, això no ha de ser per força el signe de l'adaptació del contingut a usos parroquials, ja que és possible que el model catedralici de referència fos més succint que el seu successor de vers el 1360 i que aquestes complexitats rituals hi fossin afegides en el moment de l'actualització.

Una particularitat del nostre fragment és l'aparició d'una peça interessant: el *Versus ad Christe*, nom que pot rebre el verset del responsori breu de l'ofici de prima, que podia variar en les festes més importants i que es documenta amb una especial freqüència en fonts romanes i catalanes.⁸

7. J. M. MARQUÈS, «Els calendaris de Girona», *Miscel·lània Litúrgica Catalana*, vol. 1 (1978), p. 145.

8. Quant a aquesta mena de verset i la seva documentació particular en l'àmbit català,

En aquesta ocasió, tot i la llacuna, es pot deduir que el contingut d'aquest peculiar vers, situat ací a les laudes i a les altres hores si la festa s'esqueia en diumenge (peça 16), era el propi del temps de Nadal, segons la seva versió documentada a Girona: «Qui de virgine nasci dignatus es». La constatació no ve de la comparació directa amb el punt equivalent de la consueua catedralícia (ACG, ms. 9, f. 119v), on en realitat no se'n fa cap esment, sinó que cal cercar la indicació amb l'incipit complet a les rúbriques per a l'hora de prima del dia anterior, el de l'octava de sant Esteve, on s'especifica que serà cantat «usque ad festum Epiphanie» (ACG, ms. 9, f. 118-b), per bé que hi és qualificat simplement de «Versus». No podem saber si aquest passatge era present també a l'inici del recto del nostre fragment, perquè aquesta part està malauradament del tot esborrada. Igualment, la mala conservació del text escrit a la part inferior del recto i a la superior del verso del nostre fragment ens impedeix saber si aquest Versus ad Christe també era previst a les rúbriques de l'hora de prima de l'octava de sant Joan; les indicacions d'ACG, ms. 9, f. 118-b, permeten suposar que sí, tot i que a la nostra peça 16 el seu cant sembla que més aviat hi és indicat a tall d'excepció.

Finalment, val la pena fer un cop d'ull als dos únics sermons esmentats al nostre fragment. Es troben tots dos a la peça 15, l'única que descriu unes matines, cosa ben lògica, car és aquest l'ofici on més s'usen els textos patristics i homilètics, i amb molt poca diferència s'esmenten també al lloc corresponent d'ACG, ms. 9, f. 119v. Les indicacions regulen l'estructuració dels nocturns quan l'octava de sant Joan Evangelista s'escaigui en diumenge, i això vol dir que s'hi han de combinar les lectures i responsoris pertanyents a la commemoració del sant amb les pròpies del diumenge entre la Circumcisió i l'Epifania. El primer text, *Non parva questio est*, repartit entre la sisena i la novena lliçó, és amb tota seguretat el sermó 124 de sant Agustí sobre Jn 21, 19-25, relatiu a l'Evangelista (PL 35, col. 1969-1976). L'altre, previst per a les lliçons setena i vuitena, és indicat amb els mots *Erat Iosep et Maria mater Ihesu*, que remetent directament al passatge evangèlic Lc 2, 33 (la presentació de Jesús al Temple), potser perquè segueix immediatament el breu esment a la circumcisió (Lc 2, 21) commemorada dos dies abans, en l'octava de Nadal. Com que la rúbrica el defineix com a «homelia dominicale» cal entendre que es tracta d'un text patristic, que

cf. G. BEYSSAC, «Versus ad Christe», a *In memoriam Jacques Handschin*, Estrasburg, P.H. Heitz, 1962, p. 37-86.

podria procedir dels sermons de Beda el Venerable sobre l'evangeli de Lluc (PL 92, col. 345-346), però també d'altres obres, com per exemple els comentaris de l'abat carolingi Smaragdus de Saint-Mihiel (PL 102, col. 65-66). Tanmateix, encara que no en puguem oferir proves concloents, ens sembla molt probable que es tracti d'una combinació de textos d'Agustí i de Beda, no només per la gran popularitat d'aquests autors a l'Europa medieval, sinó també per la valoració específica que en féu la tradició homilètica gironina. En efecte, en el seu testimoni més cèlebre, l'anomenat *Homiliari de Beda*, escrit i il·luminat a Girona al darrer terç del segle XI (Girona, Md'A, Museu Diocesà, núm. reg. 44), les perícopes de l'evangeli de Joan són sempre il·lustrades amb els sermons corresponents d'Agustí, mentre que a les dels evangelis de Lluc i Marc corresponen sempre sermons de Beda.⁹ Aquest fóra un altre indicatiu no només de la ja ben clara adscripció gironina del fragment, sinó de l'antiguitat de les seves fonts, que per aquesta via podríem fer remuntar com a mínim a mitjan segle XI i, en tot cas, sense perdre de vista el teló de fons de la introducció, més o menys un segle abans, de la litúrgia romano-franca a la Marca Hispànica. L'estudi complet d'ACG ms. 9, sens dubte, aclariria aquesta perspectiva.

EDICIÓ

Per a l'edició d'aquest curt fragment s'han emprat les normes habituals en aquests casos, tot respectant al màxim el text però alhora procurant fer-ne clara l'estructura i facilitar-ne la consulta. El text s'ha estructurat en peces numerades, molt sovint corresponents a la divisió en calderons del text original, tot i que aquests no han estat indicats a l'edició. Els textos litúrgics s'han escrit en rodona i les rúbriques en cursiva. Entre parèntesis angulars < > s'han escrit lletres i mots afegits per fer entenedora l'edició; entre claudàtors [ ], les restitucions de lletres i mots esborrats, ben sovint amb ajut de la consuetat posterior ACG ms. 9, que com hem dit demostra tenir un redactat gairebé idèntic. En aquest sentit, a la transcripció del verso, molt fragmentària, s'ha optat per restituir alguns mots anteriors o

9. R. ÉTAIX, «L'Homiliaire conservé au Museo Diocesano de Gerona», *Analecta Sacra Tarraconensia*, vol. XXXIV, núm. I (1967), p. 47-55. Per desgràcia, el volum en el seu estat actual només conté els sermons del període comprès entre la septuagèsima i el Divendres Sant, de manera que el període corresponent al nostre fragment en queda exclòs.

posteriors als que han pogut ser rescatats, o fins i tot alguna frase sencera, a partir de la comparació amb el text de ACG ms. 9, f. 118v-119 i amb la finalitat de contextualitzar-los i fer-los més comprensibles. Tanmateix, ho hem limitat als casos en què la restitució era segura – o almenys altament probable – en virtut dels traços que es poden veure abans o després dels mots, o bé quan la llargada de la llacuna és equivalent a la del text gironí a restituir. Hem suggerit en nota al peu alguna possibilitat menys segura de restitució –o, el que és el mateix, d'identificació amb el text de la consuetat gironina –. Els punts suspensius entre parèntesis (...) indiquen les llacunes que no hem pogut omplir.

Les sigles utilitzades per tal d'uniformitzar la denominació de les peces són les següents:

A.	Antiphona
CAP.	Capitula
EPS.	Epistula
EVG.	Evangelium
INVIT.	Invitatorium
IN EVG. A.	In Evangelio antiphona
LEC.	Leccio
OFFM.	Officium
OR.	Oratio
PS.	Psalmus
RS.	Responsorium
VR.	Versus
YM.	Ymnum

<CONSUETUDINES SECUNDUM GERUNDENSEM SEDEM>¹⁰

<IN OCTAVA DIE SANCTI STEPHANI (...)

1. *Ad vesperas*> /recto-a/ (...) [*si venerit in*] *sabbato* (...) et YM. [Veni redemptor] (...)
2. [Ad] *completorium* [*dicitur ut supra excepta oratione que dicitur dominicalis* (...)]
3. [Si] *viii^a dies* [*venerit in dominica*] (...)
4. <Ad *matutinum*> [*Invitatorium et antiphonae in nocturno*] *ut supra* (...) [*de*] *sermone* (...) <RS.> [*iiii^m Vide*]bant (...) [*vi^m Sancte*] *Stepha[ne]* (...) <RS.> *Ecce [iam venit]* (...)
5. <In *laudibus*> (...) [VS. Ver]bum caro, OR. Co[n]cede quesumus (...) *sicut ordinatum est in [octava] Epiphanie* (...) ¹¹
6. /recto-b/ (...) *festum sancti Stephani* (...) ¹²

<IN OCTAVA DIE SANCTI IOHANNIS

7. (...) *In laudibus*> /verso-a/ (...) CAP. *Cibavit* (...) RS. [Ecce] *puer meus*, YM. *Enixa est*, VR. Val[de] *honorandus*, IN EVG.
A. *Iste est Iohannes*, OR. *Ecclesiam tuam. Postea de sancta Maria*
A. *Nesciens mater*, VR. *Benedictus qui venit*, OR. [De]us qui

10. Com vam fer en l'edició d'ADG, frag. ms. 32, hem adoptat aquest títol fictici perquè reflecteix bé el que creiem que va ser el contingut del volum original, a partir del que M. S. Gros restituí per a la consuetud antiga d'Urgell, «Usus ecclesiastici secundum Urgellensem sedem et episcopatum»: M. S. GROS (ed.), «La consuetud antiga de la Seu d'Urgell».
11. El text devia continuar amb la missa matinal, la major, les vespres i les completes fins a la rúbrica final, on es preveu l'eventualitat que la festa caigui en diumenge (cf. la nota següent). La llacuna de gairebé tot el segon corondell correspon força exactament a aquesta extensió, per comparació a ACG, ms. 9, f. 118v-119.
12. Els mots es troben massa aïllats per assegurar-ne la contextualització, però és molt possible que es tracti d'aquest fragment d'ACG, ms. 9, f. 119-a: «Et nota quod in quacumque die venerit festum sancti Stephani vel sancti Iohannis vel innocentium vel octavus dies, Vespere eiusdem diei celebrantur de festo de quo matutine celebrantur, et si venerit in sabbato».

- salutis. *Postea de sanctis Innocentibus* A. Sub altari Dei, VR. Sinite parvulos, OR. Deus cuius hodierna. *Per horas* A. *de laudibus*.
8. *Missa matutinalis dicitur de sancto Iohanne [cum proprio officio scilicet Ego autem, EPS. [Qui ti]met, EVG. Dixit Ihesus Petr[o, et dicitur G]loria in excelsis et Credo et prephacio [apostolorum, et dicu]ntur Kiris, Sanctus et Agnus festivos sicut consuetum est in festo classici, et iterum in octabis sancti Stephani Kiris, Sanctus et Agnus festivos.*
  9. *Ad tertiam et per alias horas* CAP. Cibavit illum, RS. Ecce puer, VR. Valde honorandus, OR. Ecclesiam tuam [et dicitur per] *alias horas*.
  10. *Ad miss[am maiorem]* OFFM. In medio ecclesie sicut continetur EPS. et EVG. et OR. *sicut in die et prephacio apostolorum*.
  11. *Ad sextam* RS. Valde honorandus, VR. Virgo [est electus].
  12. *Ad nonam* <RS.> Iustus ut palma, [VS. Ecce] puer meus.
  13. *Ad vespervas* A. Tecum principium ^v (...),¹³ CAP. Cibavit illum, YM. Equalis Eterno. /verso-b/ (...) ut supra. *Postea dica*(...), A. Virgo [sancta, VS.] Benedictus qui venit, OR. Deus qui salutis. *Postea de Innocentibus*, A. Hi sunt qui cum mulieribus, VS. Sinite parvulos, OR. Deus cuius hodierna.
  14. *Ad completorium ut supra, et dicitur* OR. *dominicalis scilicet Omnipotens sempiternus Deus dirige actus*.
  15. *Si viii^a dies venerit in dominica, dicitur* INVIT., YM., A. *in nocturno sicut in die ut dictum est, primus* VS. Virgo est electus, ^{ii^{us}} Valde honorandus, ^{iii^{us}} VS. Tanquam sponsus; *dicuntur lectiones vi^a et ix^a de dicto sermone* Non parva questio est fratres karissimi, *primum* RS. Valde honorandus, ^{ii^{um}} Hic est Iohannes, ^{iii^{um}} Hic est discipulus, ^{iiii^{um}} Hic Iohannes cui Christus, ^{v^{um}} Diligebat autem, ^{vi^{um}} In medio ecclesie. ^{iii^o} *nocturno dicuntur lectiones vii^a et viii^a de homelia dominicale* Erat Iosep et Maria mater Ihesu; ^{viii^{um}} [RS. Benedictus qui v]enit, ^{viii^{um}} Ecce iam [venit, ^{ix^{um}} RS.] Hodie beatus Iohannes.
  16. *In laudibus et per horas sicut in die, tamen dicitur* VS. *ad Christe* Q[ui de] virgine et OR. In hac hora, et *postea* A. *evangelii dicitur de Nativitate*, A. Venite omnes populi, VS. Verbum caro,

13. No podem restituir aquesta llacuna, car a ACG ms. 9, f. 119v-a, la indicació «V^o» és seguida immediatament per l'incipit de la capitula de vespres. El numeral deu indicar que cal cantar les cinc antífones de laudes, d'acord amb la rúbrica final de la peça 7.

- OR. Concede quesumus. *Postea de dominica A. Dum medium, VS. Tanquam sponsus, OR. Omnipotens sempiterna Deus. Postea de sancta Maria. Postea de Innocentibus.*
17. *Missa matutinalis dicitur de dominica sicut ordinatum est in dominica post natale Domini.*
18. *In processione RS. Quatu¹⁴or animalia et In medio ecclesie (...)*

14. Ací s'acaba el text del segon corondell. Els mots restants corresponen al *custos* del quadern següent, escrits al peu del foli.

ÍNDIX DE PECES

ANTÍFONES

- Dum medium 16
 Hi sunt qui cum mulieribus 13
 Iste est Iohannes 7
 Nesciens mater 7
 Sub altari Dei 7
 Tecum principium 13
 Venite omnes populi 16
 Virgo sancta 13

CAPÍTULES

- Cibavit illum 7, 9, 13

HIMNES

- Enixa est 7
 Equalis Eterno 13
 Veni redemptor 1

LECTURES BÍBLIQUES I PATRÍSTIQUES DE MATINES

- Erat Iosep et Maria mater Ihesu 15
 Non parva questio est fratres karissimi 15

LECTURES DE LA MISSA

- Qui timet (EPS) 8
 Dixit Ihesus Petro (EVG) 8

OFICI (INTROIT)

- Ego autem 8
 In medio ecclesie 10

ORACIONES

- Concede quesumus 5, 16
 Deus cuius hodierna 7, 13
 Deus qui salutis 7, 13
 Ecclesiam tuam 7, 9
 In hac hora 16

Omnipotens sempiterne Deus 16
 Omnipotens sempiterne Deus dirige actus 14

RESPONSORIS

Benedictus qui venit 15
 Diligebat autem 15
 Ecce iam venit 4, 15
 Ecce puer 9
 Hic est discipulus 15
 Hic est Iohannes 15
 Hic Iohannes cui Christus 15
 Hodie beatus Iohannes 15
 In medio ecclesie 15, 18
 Iustus ut palma 12
 Quatuor animalia 18
 Sancte Stephane 4
 Valde honorandus 11, 15
 Videbant 4

VERSOS

Benedictus qui venit 7, 13
 Ecce puer meus 7, 12
 Sinite parvulos 7, 13
 Tanquam sponsus 15, 16
 Valde honorandus 7, 9, 15
 Verbum caro 5, 16
 Virgo est electus 11, 15

VERSOS AD CHRISTE

Qui de virgine 16